

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA - Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Předmět český jazyk a literatura zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Dovednosti získané v tomto předmětu umožňují žákům správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim a vhodně se vyjadřovat. Jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání.

Vzdělávací obsah předmětu český jazyk a literatura má komplexní charakter. Je rozdělen do tří složek (Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova, Literární výchova). Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

V Komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát a mluvit, analyzovat obsah textu a posoudit jeho obsah i formální stránku.

V Jazykové výchově žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka a učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jsou vedeni k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování.

V Literární výchově žáci získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky, poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, formulovat vlastní názory o přečteném díle a rozlišovat literární fikci od skutečnosti.

Předmět se vyučuje ve všech ročnících prvního a druhého stupně. Má následující časovou dotaci:

1. ročník - 8 hodin týdně
2. ročník - 9 hodin týdně
3. ročník - 10 hodin týdně
4. ročník - 8 hodin týdně
5. ročník - 7 hodin týdně
6. až 9. ročník - 4 hodiny týdně

Pro výuku psaní se od 1. ročníku používá nevázané písmo (Comenia Script).

Výuka probíhá především ve třídách, v učebně výpočetní techniky, dále v prostorách Městské knihovny Blansko a při exkurzích. Při naplňování vzdělávacích a výchovných cílů předmětu se rovněž využívá besed, divadelních a filmových představení a dalších kulturních akcí.

Při výuce se uplatňují mezipředmětové vztahy zejména s dalšími předměty z oblasti Jazyk a jazyková komunikace (anglický jazyk, ruský jazyk, německý jazyk), s oblastmi Umění a kultura, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda.

V předmětu jsou realizována průřezová témata, zejména Osobnostní a sociální výchova (Rozvoj schopností poznávání, Komunikace, Mezilidské vztahy, Kreativita, Poznávání lidí, Sebepoznání a sebepojetí), Multikulturní výchova (Kulturní diference), Mediální výchova (Vnímání autora mediálních sdělení, Tvorba mediálního sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti, Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Stavba mediálních sdělení, Práce v realizačním týmu), Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Objevujeme Evropu a svět, Evropa a svět nás zajímá, Jsme Evropané), Výchova demokratického občana (Občanská společnost a škola).

Tematický okruh Kulturní diference (MuV) je realizován v 6. ročníku:

- rozvrstvení národního jazyka jako projev sociokulturních diferencí s důrazem na vhodnost či nevhodnost používání jednotlivých útvarů češtiny v různých komunikačních situacích

Tematický okruh Stavba mediálních sdělení (MeV) je realizován ve 4., 6. a 9. ročníku:

4. ročník – vyhledávání příkladů pravidelností v uspořádání sdělení a příkladů stavby a uspořádání zpráv (srovnání titulních stran novin a časopisů)

6. ročník – vyhledávání různých typů inzerátů v tisku i na internetu, jejich srovnávání, analýza, hledání charakteristických znaků

9. ročník – četba fejetonů ze současného tisku i fejetonů starších autorů, vyhledávání charakteristických prvků publicistického stylu

Tematický okruh Tvorba mediálního sdělení (MeV) je realizován ve 4. a 6. ročníku:

4. ročník – v rámci učiva o přímé řeči – dramatizace krátkého příběhu podle scénáře

6. ročník – sestavení oznámení o školní akci nebo zprávy ze života školy (sběr starého papíru, školní exkurze, sportovní soutěž, kulturní vystoupení apod.), případně jejich prezentace na internetových stránkách školy

Tematický okruh Práce v realizačním týmu (MeV) je realizován ve 4. a 8. ročníku:

- formou skupinové práce písemné zhodnocení dojmů z návštěvy filmového nebo divadelního představení s důrazem na komunikaci, spolupráci, dodržení stanoveného termínu, vyhledávání informací o tvůrcích, případně publikování zprávy na internetových stránkách školy nebo v regionálním tisku

Tematický okruh Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení (MeV) je realizován ve 3. a 7. ročníku:

- srovnání ukázek z literatury umělecké, věcné a populárně naučné – hledání a rozlišení sdělení informativních (naučných) a zábavných

Tematický okruh Vnímání autora mediálních sdělení (MeV) je realizován ve 2. a 9. ročníku:

2. ročník – výběr vhodných výrazových prostředků při reprodukci poslechu a dramatinizaci pohádky

9. ročník – porovnání osobitosti autorského stylu různých fejetonistů, uplatnění zvláštních výrazových prostředků, volby témat apod.

Tematický okruh Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality (MeV) je realizován v 5. a 9. ročníku:

5. ročník – porovnání typu sdělení, rozdíl mezi reklamou a zprávou, diskuze o funkci a poslání reklamy

9. ročník – diskuze o zpracování literární předlohy ve filmu, popř. v divadle na základě vlastní čtenářské a divácké zkušenosti

Tematický okruh Fungování a vliv médií ve společnosti je realizován v 5. ročníku:

- diskuze o roli televize a filmu v životě jednotlivce, rodiny, společnosti a o vlivu médií na každodenní život

Tematický okruh Komunikace (OSV) je realizován v 3., 4., 6., 7. a 9. ročníku:

3. ročník – využívání řeči těla při mluveném projevu, zapojení mimiky a gest při neverbálním projevu

4. ročník – ústní a písemná formulace při komunikaci v různých situacích – prosba, omluva, žádost, vzkaz

6. ročník – důraz na výběr vhodných jazykových prostředků a nácvik jejich využití v soukromém i úředním dorozumívání

7. ročník – užití efektivní strategie a asertivity při formulování žádosti

9. ročník – v rámci opakování učiva o funkčních stylech rozlišení jejich charakteristických znaků a cílů, ocenění komunikace otevřené a pozitivní ve stylu prostě sdělovacím

Tematický okruh Kreativita (OSV) je realizován ve 2., 5., 7. a 9. ročníku:

2. ročník – výtvarné zpracování ilustrace k textu, diskuze o obsahu textu a originalitě výtvarného zpracování

5. ročník – volné převyprávění textu a dokončení příběhu podle vlastního nápadu

7. ročník – odlišení popisu prostého od popisu subjektivně zabarveného s důrazem na specifické jazykové prostředky (přirovnání, metafora, metonymie, dějová slovesa, neobvyklá vyjádření, personifikace, epiteton apod.)

9. ročník – sestavení proslovu – důraz na schopnost upoutat posluchače, navázat s nimi kontakt, brát ohled na situační zakotvení proslovu, při jeho přednesu pružně reagovat na okolnosti

Tematický okruh Rozvoj schopností poznávání (OSV) je realizován v 5. a 6. ročníku:

5. ročník – při řešení problémů v pravopise vyhledávání informací, aktivní spolupráce při kontrole pravopisných chyb a dotváření příbuzných slov

6. ročník – rozvíjení dovedností potřebných pro učení a studium, práce s odborným textem – výtah a výpisky, sestavení osnovy

Tematický okruh Poznávání lidí (OSV) je realizován v 7. a 8. ročníku:

7. ročník – v rámci učiva Charakteristika důraz na chápání odlišností různých lidí, na možnost vlastního obohacení těmito odlišnostmi, na případné chyby a zjednodušení při poznávání druhých

8. ročník – využití různých metod při poznávání lidí a vystižení jejich povahy (osobní kontakt, vyhledávání informací, analýza uměleckých děl apod.), diskuze o propojení vnějšího vzhledu člověka a jeho chování s vnitřními kvalitami

Tematický okruh Mezilidské vztahy (OSV) je realizován v 1. a 3. ročníku:

1. ročník – v běžných i modelových situacích a rozhovorech osvojování a používání základních forem mluveného projevu ve společenském styku – pozdrav, oslovení, prosba, omluva

3. ročník – písemné zpracování – adresa, blahopřání, dopis, porovnání jednotlivých žánrů písemného styku

Tematický okruh Sebepoznání a sebepojetí (OSV) je realizován v 7. ročníku:

- zhodnocení svých schopností, možností a zájmů, záměry do budoucna – co je třeba udělat pro jejich naplnění

Tematický okruh Objevujeme Evropu a svět (EGS) je realizován v 6. a 9. ročníku:

6. ročník – četba literárních textů z české historie se zaměřením na osobnosti celoevropského významu, na vztahy českých a evropských zemí, na roli naší vlasti v dějinách Evropy

9. ročník – v rámci společné četby úryvků a individuální četby děl českých a světových autorů 20. století – srovnání stylů života v různých zemích

Tematický okruh Evropa a svět nás zajímá (EGS) je realizován v 7. a 8. ročníku.

7. ročník – četba ukázek z cestopisů – naši sousedé v Evropě, život dětí v jiných zemích, zvyky a tradice národů Evropy

8. ročník – v rámci skloňování cizích vlastních jmen - seznámení formou referátů s významnými osobnostmi evropských dějin, umění a vědy, vyhledávání informací v encyklopediích a na internetu

Tematický okruh Jsme Evropané (EGS) je realizován v 8. ročníku:

8. ročník – správné vyslovování a psaní běžně užívaných cizích slov – porovnání jejich významu v různých jazycích, hledání jejich původu – kořeny a zdroje lidské civilizace (latina, řečtina), práce se slovníkem cizích slov

Tematický okruh Občanská společnost a škola (VDO) je realizován v 1. ročníku:

- diskuze o kladných a záporných vlastnostech postav z vyprávění, poslechu příběhů, četby, filmu

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

Žáci jsou vedeni k výběru vhodných postupů a metod při osvojování učiva, k používání osvojeného učiva v jiných oblastech, učí se aplikovat naučená pravidla pravopisu do písemného projevu.

Kompetence k řešení problémů

Žáci jsou vedeni k používání pravidel, kterými se řídí probírané mluvnické, komunikační a literární jevy, učí se vyhledávat informace vhodné k řešení jazykových problémů.

Jsou vedeni ke sledování vlastního pokroku při zdolávání problémů a k obhajobě svých rozhodnutí.

Kompetence komunikativní

Žáci jsou vedeni k souvislému a kultivovanému vyjadřování svých myšlenek v ústním i písemném projevu, učí se rozšiřovat slovní zásobu v rámci literárního i gramatického učiva a využívat získaných komunikativních dovedností k vytváření vztahů k ostatním lidem.

Kompetence sociální a personální

Žáci se učí spolupracovat ve skupině a vytvářet společně s pedagogy pravidla týmové práce, jsou vedeni k utváření příjemné atmosféry při diskusích v malém i větším kolektivu.

Kompetence občanské

Žáci se učí respektovat přesvědčení druhých lidí, uvědomovat si povinnost postavit se proti psychickému a fyzickému násilí, jsou vedeni ke spolupráci při vytváření kulturních hodnot.

Kompetence pracovní

Žáci jsou vedeni k využití získaných znalostí a zkušeností v zájmu vlastního rozvoje a své přípravy na budoucnost, učí se chránit životní prostředí a kulturní hodnoty.